

U bent mans genoeg om zelf uit te maken wat waar is

In deze krant las u het voor het eerst: de aankondiging van het echt-waarvinkje bij het nieuws. Op 1 januari jongstleden stond het tussen de voorspellingen voor 2017: 'De verwarring over de grenzen tussen nepnieuws, ironie, satire, slordigheden en desinformatie wordt zo groot, dat steeds meer organisaties - ook de Volkskrant - met 'echt waar'-vinkjes gaan werken. Onder druk van de nieuwe Belgische eigenaar gaat ook De Telegraaf vloekend overstag.'

Gisteren bleek dat een mens nooit moet denken dat iets te idioot is voor de werkelijkheid, want in de Volkskrant stond een brigade-generaal. Wilfred Rietdijk is strategisch adviseur nationale veiligheid en cyber van het ministerie van Defensie en hij bepleitte in alle ernst een samenwerking tussen de overheid en 'belangrijke media' in de strijd tegen nieuwsmanipulatie: 'Dat we bijvoorbeeld actief zeggen of iets geverifieerd is of niet en dat media dat erbij plaatsen.'

Rietdijk maakt zich zorgen over nepnieuws waarmee vreemde mogelijkheden tere vaderlandse zieltjes kunnen manipuleren. Daar komt maatschappelijke onrust van, ondermijning van de Navo en aantasting van de democratie. Een mens zou om minder bij het nieuws een stempel met 'nihil obstat' van de onberispelijke Nederlandse overheid eisen, die uiteraard nooit een scheve schaats rijdt.

Rietdijk had slechts twee voorbeelden: desinformatie rond de MH17 en het valse bericht over een verkrachting door vluchtelingen van een Russisch meisje in Duitsland. 'Nederlandse cybergeneraal roept spook op van Russische desinformatie in ons land', reageerde nepnieuwsexpert Peter Burger dan ook. Op NPO Radio 1 vroeg Burger zich af waarom nieuwe casussen uitblijven, 'terwijl je zou denken dat Rietdijk dicht bij de bron zit en dus ook andere voorbeelden heeft om de impact duidelijk te maken'.

Zeker, we worden dagelijks overspoeld met onzin, bizarre gezondheidsclaims, paranoïde complottheorieën over een verkeersongeluk bij Amsterdam Centraal Station en karaktermoord - over dat laatste kan Joris Demmink leuk vertellen. Maar dat de Russen aan de poorten van het journaal staan te rammelen, lijkt ook Ko Colijn 'een beetje een hype'.

Bovendien zijn de mensen doorgaans mans genoeg om zelf uit te maken wat waar is. Zo ben ik het staartje van de Koude Oorlog ongeschonden doorgekomen, ondanks tsunami's aan overheidsmanipulatie door geüniformeerde mannen als brigade-generaal Rietdijk.

Om te zien hoe zo'n 'geverifieerd door de overheid'-vinkje kan werken, kon de lezer doorbladeren naar pagina 20 waar privacy-onderzoeker Bart van der Sloot uiteenzet wat er gebeurde nadat hij bij Nieuwsuur iets had verteld over het rondneuzen in onze privégegevens door ministeries en de AIVD. De AIVD belde terstond. Want Van der Sloot had 'een verkeerde indruk gewekt', het was 'een gezamenlijk belang' om dat recht te zetten. Gewoon, verificatie.

Journalisten kennen die praktijk niet alleen van de AIVD en van andere Nederlandse overheidsdiensten (toen NRC-journalisten in contact stonden met Edward Snowden, kwam de AIVD buurten voor 'een goed gesprek'), we kennen haar ook van bedrijven ('Hai Sheila, volgens mij heb je je verkeerd laten informeren over ons personeelsbeleid, mag ik je uitnodigen voor een leuke reis?'), en van bevriende EU-naties ('Geachte mevrouw Sitalsing, graag ziet de ambassadeur u donderdagochtend op de residentie om enige misverstanden uit de weg te ruimen.').

Dat is natuurlijk geen intimidatie of manipulatie, het zijn slechts loffelijke pogingen tot verificatie.